Наукові перспективи
Видавнича група

# Перспективи та інновації науки

СЕРІЯ "ПЕДАГОГІКА"

СЕРІЯ "ПСИХОЛОГІЯ"

СЕРІЯ "МЕДИЦИНА"

№15(33)2023

**Тернопільський національний медичний університет імені І. Я. Горбачевського**

**Видавнича група «Наукові перспективи»**

**Луганський державний медичний університет**

**Громадська наукова організація «Система здорового довголіття в мегаполісі»**

**Громадська організація «Християнська академія педагогічних наук України»**

**Громадська організація «Всеукраїнська асоціація педагогів і психологів з духовно-морального виховання»**

*за сприяння КНП "Клінічна лікарня №15 Подільського району м.Києва", Центру дієтології Наталії Калиновської*

# *«Перспективи та інновації науки»*

***(Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)***

**Випуск №** 15(33) 2023

**Київ** – 2023

Ivan Horbachevsky Ternopil National Medical University

Publishing Group «Scientific Perspectives»

Luhansk State Medical University

Public scientific organization "System of healthy longevity in the metropolis"

Public organization "Christian Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine"

Public organization "All-Ukrainian Association of Teachers and Psychologists of Spiritual and Moral Education"

*with the assistance of the KNP "Clinical Hospital No. 15 of the Podilsky District of Kyiv", Nutrition Center of Natalia Kalinovska*

# *"Prospects and innovations of science"*

*(Series" Pedagogy ", Series" Psychology ", Series" Medicine ")*

**Issue №** 1**5**(3**3**) 2023

Kiev – 2023

ISSN 2786-4952 Online

**УДК 001.32:1**/3](477)(02)

DOI: https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-15(33)

**«Перспективи та інновації науки (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)»: журнал. 2023. № 15(33) 2023. С.1309**

***Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 27.09.2021 № 1017 журналу присвоєно категорію "Б" із психології та педагогіки***

***Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 27.04.2023 № 491 журналу присвоєно категорію "Б" із медицини: спеціальність 222***

***Рекомендовано до видавництва Президією громадської наукової організації «Всеукраїнська Асамблея докторів наук з державного управління» (Рішення від 16.11.2023, № 4/11-23)***

*Журнал видається за підтримки КНП "Клінічна лікарня №15 Подільського району м.Києва", Центру дієтології Наталії Калиновської.*

*Журнал заснований з метою розвитку наукового потенціалу та реалізації кращих традицій науки в Україні, за кордоном. Журнал висвітлює історію, теорію, механізми формування та функціонування, а, також, інноваційні питання розвитку медицини, психології, педагогіки та. Видання розраховано на науковців, викладачів, педагогів-практиків, представників органів державної влади та місцевого самоврядування, здобувачів вищої освіти, громадсько-політичних діячів.*

Журнал включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus (IC), Research Bible, міжнародної пошукової системи Google Scholar.

***Голова редакційної колегії:***

**Жукова Ірина Віталіївна** — кандидат наук з державного управління, доцент, Лауреат премії Президента України для молодих вчених, Лауреат премії Верховної Ради України молодим ученим, директор Видавничої групи «Наукові перспективи», директор громадської наукової організації «Всеукраїнська асамблея докторів наук з державного управління» (Київ, Україна)

***Головний редактор: Чернуха Надія Миколаївна*** — доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціальної реабілітації та соціальної педагогіки Київського національного університету імені Тараса Шевченка (Київ, Україна).

**Заступник головного редактора: Торяник Інна Іванівна** - доктор медичних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник лабораторії вірусних інфекцій Державної установи «Інститут мікробіології та імунології імені І.І. Мечникова Національної академії медичних наук України» (Харків, Україна);

**Заступник головного редактора: Сіданіч Ірина Леонідівна** — доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України (Київ, Україна);

**Заступник головного редактора: Жуковський Василь Миколайович** — доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри англійської мови Національного університету "Острозька академія" (Рівне, Україна).

***Редакційна колегія:***

1. Бабова Ірина Костянтинівна - доктор медичних наук, професор, професор кафедри дефектології та фізичної реабілітації, ДЗ "Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського" (Одеса, Україна)
2. Бабчук Олена Григоріївна – кандидат психологічних наук, доцент, завідувач кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського» (Одеса, Україна)
3. Бахов Іван Степанович — доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри іноземної філології та перекладу Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)
4. Балахтар Катерина Сергіївна - здобувач ступеня доктора філософії (PhD) за спеціальністю 053. Психологія, старший викладач кафедри іноземних мов в Національному університеті ім. О. О. Богомольця (Київ, Україна)
5. Бартєнєва Ірина Олександрівна - кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського» (Одеса, Україна)
6. Біляковська Ольга Орестівна – доктор педагогічних наук, професор кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи Львівського національного університету імені Івана Франка (м. Львів, Україна)
7. Вадзюк Степан Нестерович - доктор медичних наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки України,почесний академік Національної академії педагогічних наук України , завідувач кафедри фізіології з основами біоетики та біобезпеки Тернопільського національного медичного університету імені І.Я Горбачевського України (Тернопіль, Україна)
8. Вовк Вікторія Миколаївна - кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки Державного університету ім. Станіслава Сташіца в Пілі (м. Піла, Польща)
9. Гвожьджевіч Сильвія — кандидат наук, Державна професійна вища школа ім. Якуба з Парадижу в Гожуві-Великопольському (Польща)
10. Головач Наталія Василівна — кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри управління персоналом та економіки праці Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)

11. Гречановська Олена Володимирівна – доктор педагогічних наук, професор кафедри філософії та гуманітарних наук Вінницького національного технічного університету (Вінниця, Україна)
12. Гудзь Наталія Іванівна - доктор фармацевтичних наук, професор, ад'юкт кафедри фармації і екологічної хімії Опольського університету, доцент кафедри технології ліків та біофармації Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького (Львів, Україна)
13. Гуменникова Тамара Рудольфівна — доктор педагогічних наук, професор, директор Придунайської філії Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)
14. Дерстуганова Наталя Вікторівна - кандидат педагогічних наук, доцент кафедри освіти та управління навчальним закладом Класичного приватного університету (Запоріжжя, Україна)
15. Долгова Олена Миколаївна - кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
16. Журавльова Лариса Петрівна — доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри психології Поліського національного університету (Житомир, Україна)
17. Заячківська Оксана Василівна - кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів та економічної безпеки Національного університету водного господарства та природокористування (Рівне, Україна)
18. Інжиєвська Леся Анатоліївна — кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології та особистісного розвитку Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України (Київ, Україна)
19. Ічанська Олена Михайлівна - кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
20. Кардаш Оксана Любомирівна, кандидат економічних наук, доцент кафедри комп'ютерних технологій та економічної кібернетики Навчально-наукового інститут автоматики, кібернетики та обчислювальної техніки Національного університету водного господарства та природокористування (м. Рівне, Україна)
21. Коваленко Олена Михайлівна - кандидат педагогічних наук, провідний науковий співробітник відділу профільного навчання Інституту педагогіки НАПН України (Київ, Україна)
22. Коваль Галина Миколаївна - доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри мікробіології, вірусології, епідеміології з курсом інфекційних хвороб Ужгородського національного університету (Ужгород, Україна)
23. Ковальчук Анна Сергіївна - здобувач ступеня доктора філософії (PhD) за спеціальністю 053 Психологія Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України (Київ, Україна)
24. Корильчук Неоніла Іванівна – кандидат медичних наук, доцент кафедри терапії та сімейної медицини Тернопільського національного медичного університету імені І.Я.Горбачевського МОЗ України (Тернопіль, Україна)
25. Корнієнко Петро Сергійович - доктор юридичних наук, доцент, адвокат, заступник першого проректора по роботі з коледжами, професор кафедри філософії та соціально-гуманітарних дисциплін Національної академії статистики, обліку та аудиту (Київ, Україна)
26. Кравчук Володимир Миколайович, доктор юридичних наук, доцент, доцент кафедри конституційного, адміністративного та міжнародного права Волинського національного університету імені Лесі Українки (Луцьк, Україна)
27. Кравчук Людмила Степанівна - кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри фізичної терапії, ерготерапії, фізичної культури і спорту Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна», завідувач кафедрою фізичної терапії, ерготерапії, фізичної культури і спорту Хмельницького інститут соціальних технологій Університет «Україна» (Хмельницький, Україна)
28. Крайник Григорій Сергійович - кандидат юридичних наук, доцент, доцент Житомирського державного університету імені Івана Франка (Житомир, Україна)
29. Левков Анатолій Анатолійович - кандидат медичних наук, доцент кафедри фізичної терапії та ерготерапії Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (Полтава, Україна)
30. Лігоцький Анатолій Олексійович — доктор педагогічних наук, професор (Київ, Україна)
31. Лисенко Дмитро Андрійович - кандидат медичних наук, доцент кафедри внутрішньої медицини №2 Вінницького національного медичного університету (Вінниця, Україна)
32. Лич (Назарук) Оксана Миколаївна - доктор психологічних наук, доцент, член-кореспондент української академії акмеології, член громадської спілки «Національна психологічна асоціація», доцент кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
33. Макаренко Олександр Миколайович — доктор медичних наук, професор, академік Міжнародної академії освіти та науки, професор кафедри загальномедичних дисциплін Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)
34. Мальцев Дмитро Валерійович кандидат медичних наук, завідувач лабораторії імунології і молекулярної біології Національного медичного університету імені О.О. Богомольця (Київ, Україна)
35. Марушева Олександра Анатоліївна - доктор наук з державного управління, доцент, завідувач кафедри публічного управління та інформаційного менеджменту ПВНЗ Університет Новітніх Технологій (м. Київ, Україна)
36. Мельник Володимир Степанович — доктор медичних наук, професор кафедри неврології Національного медичного університету імені О.О. Богомольця, декан медичного факультету №1 (Київ, Україна)
37. Мігенько Богдан Орестович – кандидат медичних наук, доцент кафедри терапії та сімейної медицини Тернопільського національного медичного університету імені І.Я.Горбачевського МОЗ України (Тернопіль, Україна)
38. Мігенько Людмила Михайлівна – кандидат медичних наук, доцент кафедри внутрішньої медицини №2 Тернопільського національного медичного університету імені І.Я. Горбачевського МОЗ України (Тернопіль, Україна)
39. Мідельський Сергій Людвигович – професор, Академік, Президент Регіональної Академії Менеджменту (Казахстан)
40. Міхальський Томаш — доктор наук, доцент кафедри географії регіонального розвитку Гданського університету (Польща)
41. Миргород-Карпова Валерія Валеріївна - кандидат юридичних наук, заступник директора з наукової роботи, старший викладач кафедри адміністративного, господарського права та фінансово-економічної безпеки Сумського державного університету (Суми, Україна)
42. Мочалов Юрій Олександрович - доктор медичних наук, професор, професор кафедри хірургічної стоматології та клінічних дисциплін ДВНЗ «Ужгородський національний університет» (Ужгород, Україна)
43. Нікульчев Микола Олександрович – доктор богословських наук, кандидат філософських наук, професор, доцент кафедри філософії НУ «ОМА» (Одеса, Одеська область, Україна)
44. Помиткін Едуард Олександрович — доктор психологічних наук, професор, провідний науковий співробітник Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України (Київ, Україна)
45. Помиткіна Любов Віталіївна — доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
46. Попель Оксана Василівна - кандидат педагогічних наук, доцент кафедри української та іноземної філології Одеського національного технологічного університету (Одеса, Україна)
47. Приходькіна Наталія Олексіївна - доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України (Київ, Україна)
48. Прокоф'єва Марина Олександрівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри іноземної філології факультету лінгвістики та соціальних комунікацій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
49. Сирник Ярослав - доцент кафедри антропології Вроцлавського університету (Вроцлав, Польща)
50. Трушкіна Наталія Валеріївна - кандидат економічних наук, член-кореспондент Академії економічних наук України, дійсний член Центру українсько-європейського наукового співробітництва, старший науковий співробітник відділу проблем регуляторної політики та розвитку підприємництва, Інститут економіки промисловості НАН України (Київ, Україна)
51. Турчинова Ганна Володимирівна — кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету природничо-географічної освіти та екології Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (Київ, Україна)
52. Філіппова Лариса Валеріївна – доктор педагогічних наук, кандидат хімічних наук, доцент, доцент закладу вищої освіти кафедри медичної біохімії та молекулярної біології Національного медичного університету імені О.О.Богомольця, (Київ, Україна)
53. Хохліна Олена Петрівна — доктор психологічних наук, професор, професор кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
54. Чаусова Тетяна Володимирівна — кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології та особистісного розвитку Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України (Київ, Україна)
55. Черська Марія Сергіївна - доктор медичних наук, завідувачка консультативно-діагностичним відділенням Державної Установи «Інститут ендокринології та обміну речовин НАМН України» (Київ, Україна)
56. Чумак Оксана Володимирівна - доктор економічних наук, доцент, науковий співробітник відділу статистики і аналітики вищої освіти Державної наукової установи «Інститут освітньої аналітики», (Київ, Україна)
57. Шевченко Валерія Геннадіївна - кандидат медичних наук, доцент кафедри хірургії #2 Одеського національного медичного університету (Одеса, Україна)
58. Яковицька Лада Савелівна — доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна)

***Статті розміщені в авторській редакції. Відповідальність за зміст та орфографію поданих матеріалів несуть автори.***

© автори статей, 2023
© Видавнича група «Наукові перспективи», 2023

Журнал «Перспективи та інновації науки»
(Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)
№ 15(33) 2023

# ЗМІСТ

## СЕРІЯ «Педагогіка»

**Batryn N.V.**
*Pedagogical strategies for teaching leadership in foreign resources*…….....16

**Holovatska Yu.B.**
*Experimental pedagogical system of professional training of future translators for localization as an innovative construct*…….....28

**Kharytska S.V., Kolisnychenko A.V.**
*Search-informational competence of future biomedical engineers and economists as an important component of adjustment of safety professional activity standards*…….. .....38

**Leleka V.M.**
*Development of physical culture and sports in Ukraine according to the American experience*…….....55

**Акімова О.В., Сапогов М.В., Гапчук Я.А., Дяченко М.О.**
*Особливості розвитку логічного мислення студентів у процесі змішаного навчання*…….....62

**Бабчук М.І.**
*Особливості взаємозв'язку показників нарцисизму та фізичного перфекціонізму*…….....71

**Білавич Г.В., Борис У.З., Поп'юк М.В., Савчук Б.П.**
*Самовдосконалення вчителя початкової школи в процесі післядипломної освіти: сучасний та історико-педагогічний контексти*…….....82

**Боса В.П.**
*Концепт «технологія» у контексті професійної підготовки майбутніх філологів засобами сучасних інформаційних технологій*…….....95

**Вербовський І.А., Бакуменко Т.К.**
*Сучасні вимоги до керівників освітніх закладів: компетенції, здібності та навички*…….....108

**Волинець Ю.О., Стаднік Н.В., Панченко Т.Л.**
*Організація партнерської взаємодії учасників освітнього процесу у групах раннього віку закладу дошкільної освіти*…….....120

Журнал «Перспективи та інновації науки»
(Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)
№ 15(33) 2023

**Гречановська О.В.**
*Вплив діяльнісного підходу на самоосвітню діяльність студентів у процесі вивчення гуманітарних дисциплін у ЗВО*…….....133

**Грищенко М.В., Лукіянчук А.М., Кучерган Є.В.**
*Порівняльний аналіз методів професійного саморозвитку психологів в країнах ЄС*…….....144

**Гурський І.Ю.**
*Обов'язковий освітній компонент «Пандемія covid-19 та англійськомовна картина світу:точки взаємодії» у системі фахової підготовки магістра філології*…….....157

**Дехтярьова О.О., Борзик О.Б., Каденко І.В., Чалий В.Ю.**
*Аналіз потенційних викликів та можливостей для використання машинного навчання у прогнозуванні ризику серцево-судинних захворювань на основі набору фізіологічних даних*……....172

**Коблик В.О.**
*Дидактичні засади формування ціннісного ставлення до праці в учнів як категорія теорії і методики виховання*…….....187

**Коваленко О.А., Крицька А.О.**
*Психологічний аспект у методиці викладання української мови для здобувачів вищої школи*…….....197

**Ковальчук Р.О., Жуча П.І.**
*Фізична підготовка жінок в армії: проблеми та перспективи*…….....205

**Козинець І.І., Трофимова О.П.**
*Удосконалення навчально-методичного забезпечення дисципліни «термодинаміка» вибіркового блоку навчального плану підготовки бакалаврів за спеціальністю 184 Гірництво*…….....221

**Козубцов І.М., Нестеров О.М., Слісар П.О., Кіяновський К.М.**
*Особистості формування курсанта-лідера на курсах професійної військової освіти l-1a, b, c (тактичний рівень військової освіти)*……....235

**Корильчук Н.І., Кицай К.Ю.**
*Викладання вибіркової дисципліни для студентів з різних країн*…….....249

**Куруч А.В.**
*Вища освіта в Україні в контексті глобалізаційного розвитку*…….....262

**Лахмотова Ю.В., Циркот Є.О.**
*Проблема дослідження соціальних мереж як інструменту комунікації в КНР та світі*…….....270

**Лембрик І.С., Жиляк О.В., Шатинська Т.В., Шлімкевич І.В., Мерена Р.І.**
*Соціально-психологічні аспекти дистанційної освіти у вищій медичній школі*…….....279

**Лопатинська Н.А., Зборовська О.П.**
*Становлення та розвиток системи раннього втручання в Україні*…….....293

**Макаренко О.В.**
*Проблемне навчання як засіб формування творчої особистості майбутнього лікаря*…….....303

**Марєєва Т.В., Токарик Л.Б.**
*Професійна підготовка та формування фахових компетентностей вихователя закладу дошкільної освіти для роботи з дітьми з порушеннями мовлення: сучасні підходи та виклики*…….....312

**Марченко О.Г., Онипченко П.М.**
*Організаційно-педагогічні умови формування соціально-правової компетентності курсантів ВВНЗ авіаційного профілю*…….....326

**Могілевська В.М., Барліт О.О., Сібіль О.І.**
*Оцінювання навчальних досягнень вихованців закладів позашкільної освіти як педагогічна проблема*…….....339

**Мороз О.В., Сеньківська Г.Я., Легін В.Б.**
*Синергетичний підхід до аналізу стратегії управління глобальними викликами: моделі та практичне застосування в контексті соціально-гуманітарних наук*…….....355

**Овсієнко Л.М.**
*Smart-технології у процесі підготовки сучасного філолога*…….....367

**Овсяннікова Г.В.**
*Особливості організації змішаного навчання здобувачів вищої медичної освіти у військовий час*…….....378

**Одарченко В.І.**
*Аналітичний огляд методологічних підходів до управління професійним розвитком науково-педагогічних працівників комунального закладу вищої освіти*…….....388

**Оніщук Л.М., Баштовенко О.А.**
*Інтегрований підхід до управління тренувальною та змагальною діяльністю спортсменів*…….....400

**Опанасенко В.П.**
*Особливості використання проблемно-розвивального навчання під час* вивчення майбут німи агроінж енерами дисципліни «Сільськогосподарськ*і та меліоративні машини»*…….....413

**Остапко Л.О., Тройніна С.О., Коробко Ю.В.**
*Роль інноваційних методів навчання в покращенні якості професійної освіти*…….....424

**Паскаль О.В.**
*Підготовка майбутніх соціальних працівників до реалізації превентивної функції соціального партнерства*…….....436

**Равлюк Т.А.**
*Адаптація першокурсників – майбутніх соціальних працівників до умов навчання в закладі вищої освіти*…….....449

**Рудницька-Юрійчук І.Р.**
*Основні вимоги до навчання елементів грамоти дітей дошкільного віку*....461

**Сидоренко О.М., Козак Л.В.**
Формування соціально-громадянської компет ент ност і діт ей ст аршого *дошкільного віку засобами музичного мистецтва*…….....471

**Стеценко В.П., Тітова Л.О.**
*Використання методів гейміфікації у процесі навчання програмуванню студентів закладів вищої освіти в умовах онлайнового навчання*…….....483

**Стинська В.В., Ткачівська І.М., Гаморак Г.П., Петренко О.С.**
*Фреймова технологія як засіб оптимізації навчальної діяльності студентів магістратури у закладі вищої освіти*…….....495

**Суліма Л.В., Товтин Я.І., Вайдич Т.В.**
*Аналіз навчальних стратегій, що сприяють самостійності та відповідальності студентів*…….....505

**Сухопара І.Г., Дереза М.Р.**
*Дистанційний інструментарій уроків літературного читання в початковій школі*…….....514

**Трифонова О.С.**
*Культурологічний підхід до виховання основ патріотизму дітей старшого дошкільного віку*…….....525

**Хорошун А.В., Козак Л.В.**
*Розвиток креативності майбутніх педагогів методами евристичного навчання*…….....534

**Чорноус Оксана Володимирівна**
*Особливості проєктування електронних освітніх ресурсів як засобів навчання освітньо-розвивального середовища закладу загальної середньої освіти під час воєнного стану*…….....546

**Швецова І.В.**
*Інтеграція позааудиторної діяльності у процес формування лідерської компетентності майбутніх фахівців з навігації і управління морськими суднами*……556

**Шовкова А.О., Нагайчук О.В., Яжук Д.В.**
*Оцінка ефективності реформ у професійній освіті України: аналіз досягнень і викликів*……565

**Янкович О.І., Винничук О.Т., Кузьма І.І.**
*Розвиток у майбутніх учителів та вихователів культури миру в закладах вищої освіти України та Польщі*……580

**Яремко Р.Я., Коваль І.С., Стельмах О.В.**
*Психолого-педагогічний аспект самореалізації майбутніх фахівців у галузі пожежної безпеки*……591

**Ярхо Т.О., Ємельянова Т.В., Легейда А.В., Легейда Д.В., Медведєв Е.П.**
*Концепції реалізації дидактичного принципу наочності в креативній математичній підготовці здобувачів вищої освіти: огляд*……599

# СЕРІЯ «Психологія»

**Андрусик О.О.**
*Структурно-функціональна модель розвитку емоційної стійкості майбутнього вчителя*……614

**Белякова С.М., Смик Д.А.**
*Особливості прояву тривожності та страхів у дітей молодшого шкільного віку в період воєнного стану*……625

**Бочаріна Н.О., Серга А.В.**
*Особливості стресостійкості військовослужбовців*……637

**Гельбак А.М.**
*Гендерний підхід до формування комунікативної компетентності поліцейських*……654

**Гоян І.М., Бончук Р.О., Коробко Ю.В., Прокоф'єва О.А., Костенко Д.В.**
*Сутність феномену «резильєнтності» та основні підходи до його визначення*……665

**Гранде К.Л.**
*Явище інокультурного середовища та його вплив на особистість підлітка*……675

**Дмитрик І.Я.**
*Психологічна криза особистості як детермінанта виникнення сексуальної дисфункції у чоловіків*…….....686

**Довбня А.Ю., Бочаріна Н.О.**
*Вплив музикотерапії на розвиток емоційної сфери молодших школярів*.....699

**Іващенко А.І., Тімохін В.В.**
*Психологічний супровід військовослужбовців в умовах ведення бойових дій*…….....707

**Казарова Г.М., Забєліна О.С.**
*Зв'язок емоційних особливостей і копінг-стратегії у підлітків*…….....720

**Кернас А.В., Котляр Л.І., Діколь-Кобріна О.А., Семенюк В., Наконечна А.Р., Клименко О.О.**
*Психологічні особливості впливу типів сімейного виховання на прояв акцентуацій характеру у підлітковому віці*…….....733

**Кобець О.В., Лантух В.В., Гриньова Н.В.**
*Вплив емоційно-вольових якостей на емоційну стійкість майбутніх вчителів*…….....746

**Красілова Ю.М., Ніколаєвська В.О.**
*Напрямки соціально-педагогічної роботи з неповнолітніми засудженими*.....756

**Кутішенко В.П., Власенко І.А., Вінник Н.Д.**
*Ціннісно-мотиваційний профіль студентів-психологів молодших курсів*.....768

**Мудрак М.А., Коваль О.Є., Ярощук М.В.**
*Психологічні чинники розвитку інституту медіації в україні та за кордоном*…….....782

**Підлісний Ю.А., Герасименко О.В.**
*Реакція військових на посттравматичний стрес внаслідок бойових дій та процес проходження реабілітації*…….....794

**Руденко Д.В.**
*Вплив суб'єктивного благополуччя на формування професійної стресостійкості молоді*…….....804

**Сметаняк В.І., Магмет І.Б.**
*Психологічні засади підвищення мотивації праці в організації*…….....817

**Смотрова Н.О., Іващенко А.І.**
*Розвиток самооцінки дошкільнят методами казкотерапії*…….....830

**Сябренко Г.П., Срібна О.В.**
*Психологічний зміст комплексної програми профілактики та корекції панічних розладів*…….....843

**Фещенко І.О.**
*Впливи когнітивних викривлень крізь призму гібридності війни*….....852

**Хараджи М.В., Білінський Р.А.**
*Життєві кризи та способи їх подолання*…….....863

**Хараджи М.В., Почтова К.В.**
*Емпіричне дослідження зв'язку гендерної ідентичності з професійним самовизначенням старшокласників*…….....874

**Хараджи М.В., Сніжко Л.П.**
*Копінг-поведінка: сутність, функції та основні компоненти*…….....884

**Харцій О.М., Трач О.О.**
*Дослідження міжособистісних стосунків в студентському колективі*.....893

**Хохуля Н.В., Івженко І.Б.**
*Проблема агресивності молодших підлітків у сільській місцевості*….....904

**Чачко С.Л., Ярославський Д.С.**
*Гендерні особливості переживання тривалого травматичного стресу в умовах воєнних загроз в України*…….....916

**Чуйко О.М., Федоришин Г.М.**
*Вплив батьківських сімейних настанов на уявлення про норми гендерних ролей щодо розвитку кар'єри у студентської молоді*…….....928

**Шевцова О.М., Гаєвська Н.В.**
*Особливості розвитку образу «Я-мати» у жінок в умовах воєнного стану*…….....941

# СЕРІЯ «Медицина»

**Botiakova V.V.**
*The dependence analysis of burnout syndrome on adiposity as cardiovascular risk factor, depression, anxiety, somatization and distress among family doctors*…….....952

**Domanchuk T.I., Hrytsiuk M.I., Chornenka Zh.A., Mararash H.H., Sobko D.I.**
*Current trends in the dynamics of the demographic situation in ukraine and in the chernivtsi region, particularly for 2001-2021*…….....964

**Loza Ye.O., Balytska O.Yu., Loza Kh.O., Usynskyi R.S.**
*Interplay of factors: analyzing the impact of diabetes on severe outcomes of covid-19*…….....973

**Shuper V.O., Shuper S.V., Trefanenko I.V., Shumko H.I., Reva T.V.**
*Problems and prospects of the cardiac rehabilitation*…….....983

**Багнюк Н.А., Бобир Н.А., Назарчук О.А.**
*Дослідження ефективності спрямованого інгаляційного застосування антисептика декаметоксину при моделюванні респіраторних бактеріальних інфекцій у мишей*…….....994

**Бакалюк Т.Г., Стельмах Г.О., Макарчук Н.Р., Сверстюк А.С., Василевський О.М.**
*Вплив методів реабілітації на вираженість больового синдрому при дорсопатії поперекового відділу хребта*…….....1005

**Бідучак А.С.**
*Аналіз термінів розгляду звернень громадян в Чернівецькій області за 2015-2022 роки*…….....1016

**Варивончик Д.В., Камінський В.В., Скоробогатова О.В.**
*Адаптація медичної освіти до сучасних вимог охорони здоров'я нації: український контекст*…….....1026

**Войницька О.М., Вовк О.Ю., Чеканова І.В.**
*Варіабельність довжини швів тім'яних кісток склепіння черепа людини з урахуванням статі та краніотипу*…….....1041

**Грицун Я.П., Гребенюк Д.І., Нікульченко О.В.**
*Клінічна безпечніст ь ксиломет азоліну т а оксимет азоліну: порівняльний огляд*…….....1053

**Деримедвідь Л.В., Брюханова Т.О., Литкін Д.В.**
*Патогенетичний підхід у лікуванні остеоартриту: фокус на комбіновані хондропротектори*…….....1065

**Замойська Л.В., Юзюк Д.С., Климнюк С.І., Галабіцька І.М.**
*Особливості бактеріальної контамінації грошових банкнот та її потенційна роль у передачі інфекційних захворювань*…….....1083

**Іваницька Т.А., Казаков Ю.М.**
*Ефективність застосування препаратів магнію в комбінованій терапії у пацієнтів молодого віку з есенціальною гіпертензією та ожирінням*.....1092

**Іваницький І.В., Пономаренко С.О.**
*Диференційна ультразвукова діагностика суглобового синдрому*…….....1106

**Кисіль З.Ф., Шилов М.В., Жемера Н.А.**
*Мікробіом ротової порожнини та його зміни при використанні брекет-систем*…….....1118

**Козачишин Н.І., Плєнова О.М.**
*Вплив супутнього цукрового діабету на стан тромбоцитарного гемостазу у пацієнтів з гострим та хронічним коронарними синдромами*…….....1130

**Кузнецова М.О., Бібіченко В.О., Ковальцова М.В., Кузнєцова І.К.**
*Пошкодження печінки вагітних самиць щурів під впливом раціону з надлишком поживних речовин*…….....1139

**Кушнір Ю.А.**
*Психопатологічна характеристика негативних та позитивних симптомів при шизофренії*…….....1148

**Лоза Є.О., Баліцька О.Ю., Лоза Х.О., Гутор Н.С.**
*Перспективи застосування нанотехнологій у щелепно-лицевій хірургії для оптимізації регенерації кісткової тканини та шкіри*…….....1160

**Медведєв В.В., Косаковський А.Л.**
*Апоптоз і перцептивні порушення слуху: короткий огляд*…….....1169

**Москалюк В.М., Стравський Я.С.**
*Антиоксиданти та їх роль у медицині*…….....…1183

**Нефьодова О.О., Грузд В.В.**
*Зміни мікроелементного складу статевих залоз самців щурів під впливом кадмієвої інтоксикації та коректорів за даними поліелементного аналізу*…….....1192

**Нефьодова О.О., Шевченко О.С.**
*Вивчення особливостей накопичення кадмію в стегновій кістці щурів при ізольованому введенні та за умов корекції сукцинатами металів*….....1205

**Нефьодова О.О., Янушкевич К.С.**
*Вплив ізольованого введення солей свинця на морфологічні структури печінки щурів та її біохімічний стан*…….....1219

**Ніколаєнко-Камишова Т.П., Височина І.Л.**
*Щодо упередження ускладнень цукрового діабету 2 типу в практиці лікаря загальної практики - сімейного лікаря*…….....1232

**Родинський О.Г., Селезньова О.І.**
*Зміни показників серотоніну за умов метаболічного синдрому*…….....1240

**Руденко М.Л.**
*Кульове поранення живота: синтез оксиду азоту та схожих сполук у перші години поранення*…….....1249

**Русалов В.Л., Шилов М.В., Гриценко Л.М.**
*Медичні застосування генної терапії: досягнення та перспективи*…….....1255

**Супруненко С.М.**
*Телемедецина: від історії до сучасності*…….....1266

**Сусак Я.М., Алі Бассам Ібрагім Мохаммад**
*Об'єм імпланту молочної залози як чинник ризику мальпозиції після аугментаційної мамопластики у жінок з різним типом статури*…….....1276

**Тарабрін О.О., Суслов О.С., Гордовенко Д.Д., Бугайов О.В., Кошарський Д.В., Максимець Т.О.**
*Вихідний стан системи гемостазу у пацієнток хворих на генітальний ендометріоз*…….....1292

**Таран І.В., Волощук Н.І., Лозинська М.С., Назарчук О.А., Сазонова С.О.**
*Особливості поведінкових реакцій самців та самок щурів на тлі гострої холодової травми*…….....1300

Журнал «Перспективи та інновації науки»
(Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)
№ 15(33) 2023

*УДК 159.09.072*

*https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-15(33)-746-755*

**Кобець Олександр Володимирович** доктор психологічних наук, професор, професор, Уманський державний педагогічний університет ім. Павла Тичини, вул. Садова, 28, м. Умань, 20308, тел.: (067) 612-80-69, https://orcid.org/ 0000-0002-9096-6313.

**Лантух Валерій Васильович** доктор історичних наук, професор, професор, Українська інженерно-педагогічна академія, вул. Університетська, 16, м. Харків, 61003, тел.: (095) 535-09-49, https://orcid.org/0009-0005-0681-2119.

**Гриньова Наталія В'ячеславівна** кандидат психологічних наук, доцент, доцент, Уманський державний педагогічний університет ім. Павла Тичини, вул. Садова, 28, м. Умань, 20308, тел.: (063) 578-74-30, https://orcid.org/0000-0001-7261-9871.

# ВПЛИВ ЕМОЦІЙНО-ВОЛЬОВИХ ЯКОСТЕЙ НА ЕМОЦІЙНУ СТІЙКІСТЬ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ

**Анотація**. У статті розглядається проблеми емоційно-вольових якостей майбутніх вчителів. Описано поняття стресу та його вплив на особистість. Надана характеристика професійного стресу особистості. Виділені емоційно-вольові якості майбутніх вчителів. Висвітлюється характеристика емоційної стійкості. Розкритий психологічний вплив емоційно-вольових якостей на емоційну стійкість майбутніх вчителів. Приділена увага професійній мотивації та професійній компетентності майбутніх вчителів: професійні інтереси, ціннісні орієнтації, установки, професійна спрямованість, методична, психологічна, комунікативна, акмеологічна, рефлексивно-дослідна та організаційна, професійні вміння та навички. Описані компоненти професійної цілеспрямованості майбутніх педагогів: постановка професійних завдань, прогнозування результатів, вибір методів навчання, психологічна грамотність. Звернена увага на когнітивні та комунікативні якості, які впливають на емоційну стійкість майбутніх вчителів: професійні знання; аналітичність, критичність, гнучкість, креативність, інноваційність мислення; розвинені пам'ять, уява, сприйняття, спостережливість; стійкість уваги; активна інтелектуальна діяльність, науково-педагогічна ерудиція, науковий пошук, науково-дослідна діяльність; культура спілкування, активність, упевненість, асиртивність, толерантність, вербальна тактовність; відвертість, сугестія, етика поведінки, педагогічна інтуїція. Показаний вплив емоційно-вольових та морально-етичних якостей на емоційну стресостійкість майбутніх

педагогічних працівників: емпатія, оптимізм, емоційно-вольова стійкість, поважність, адекватність поведінки, витримка, самовладання, твердість характеру; ідеали, цінності, гуманність, професійна етика, мораль, принциповість, переконання, спрямованість, рівень вимог, патріотизм, авторитет, імідж, громадянська активність, оптимізм; високий рівень відповідальності, загальної та психологічної культури. Проаналізовані індивідуально-психологічні особливості майбутніх викладачів, що впливають на їхню емоційну стресостійкість: типологічні (активність, динамічність, урівноваженість); характерологічні (дисциплінованість, чесність, адекватне сприйняття учнів як особистості).

**Ключові слова**: стрес, емоційно-вольові якості особистості, стресостійкість, емоційна стійкість майбутніх вчителів, індивідуальні та професійні якості майбутніх вчителів.

**Kobets Oleksandr Volodymyrovych** Doctor of Psychological Sciences, Professor, Professor, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University, Sadova St., 28, Uman, 20308, tel.: (067) 612-80-69, https://orcid. org/ 0000-0002-90966313

**Lantukh Valery Vasilyevich** Doctor of Historical Sciences, Professor, Professor, Ukrainian Engineering Pedagogics Academy, Universutetska St., 16, Kharkiv, 61003, tel.: (095)535-09-49, https://orcid.org/0009-0005-0681-2119.

**Hryniova Nataliia Viacheslavivna** PhD in Psychology, Associate Professor, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University, Sadova St., 28, Uman, 20308, tel.: (047)443-53-08, https://orcid.org/0000-0001-7261-9871.

## INFLUENCE OF EMOTIONAL AND VOLITIONAL QUALITIES ON FUTURE TEACHERS' EMOTIONAL STABILITY

**Abstract**. The article deals with the problems of emotional and volitional qualities of future teachers. The concept of stress and its influence on personality is described. The characterization of professional stress is given. The emotional and volitional qualities of future teachers are distinguished. The characteristics of emotional stress resistance are highlighted. The psychological influence of emotional and volitional qualities on the emotional stress resistance of future teachers is revealed. Attention is paid to professional motivation and professional competence of future teachers: professional interests, value orientations, attitudes, professional orientation, methodological, psychological, communicative, acmeological, reflective and research, organizational, professional skills and abilities. The components of future teachers' professional purposefulness are described: setting professional tasks, forecasting results, choosing teaching methods, psychological literacy. Attention is paid to the cognitive and communicative

qualities that affect the emotional stress resistance of future teachers: professional knowledge; analytical, critical, flexible, creative, innovative thinking; developed memory, imagination, perception, observation; attention resistance; active intellectual activity, scientific and pedagogical erudition, scientific search, research activity; culture of communication, activity, confidence, assertiveness, tolerance, verbal tact; frankness, suggestion, ethics of behavior, pedagogical intuition. The influence of emotionally volitional and moral and ethical qualities on the emotional stress resistance of future teachers is shown: empathy, optimism, emotional and volitional stability, respectfulness, adequacy of behavior, endurance, self-control, firmness of character; ideals, values, humanity, professional ethics, morality, integrity, beliefs, orientation, level of requirements, patriotism, authority, image, civic activity, optimism; high level of responsibility, general and psychological culture. The individual psychological characteristics of future teachers that affect their emotional stress resistance are analyzed: typological (activity, dynamism, balance); characterological (discipline, honesty, adequate perception of students as individuals).

**Keywords**: stress, emotional and volitional qualities of personality, stress resistance, emotional stress resistance of future teachers, individual and professional qualities of future teachers.

**Постановка проблеми.** У сучасній Україні приділяється велика увага якості професійної підготовки майбутніх вчителів у вищій школі. Значний інтерес викликає проблема розвитку емоційної стійкості майбутніх педагогів. У цьому аспекті актуалізується вивчення професійних, індивідуальних та емоційно-вольових компонентів, що впливають на емоційну стійкість майбутніх вчителів.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Поставлена проблема недостатньо розроблена у дослідженнях. Потрібно відмітити, що О. К. Любчук приділив велику увагу розробці емоційно-вольовій складовій особистості, як структурну складову її потенціалу. Він розкрив проблему психоемоційного тонусу, що включає емоційну стабільність та загальну врівноваженість; упевненість у собі та позитивну самооцінку; оптимізм, відсутність страху перед можливістю невдач; стресостійкість у складних ситуаціях, здатність витримувати значні нервово-психічні навантаження; здатність приймати відповідальні рішення в умовах дефіциту часу та інформації або пов’язані з ризиком. Вольова наполегливість виявляється в цілеспрямованості, у здатності до планомірної реалізації намічених стратегій, всупереч труднощам та перешкодам, у вольових задатках, опору зовнішнім впливам [1].

Дослідник Ю. А. Білова визначає емоційно-вольову складову у структурі особистості, яка включає здатність розуміти власний емоційний стан у ситуації пошуку та реалізації планів; здатність гідно переживати відсутність

результату, спроможність відкрито ділитися своїми почуттями й переживаннями; цілеспрямованість; витримку та володіння собою в ситуаціях невизначеності [2].

Емоції та почуття відіграють особливе значення у практичній професійній діяльності особистості. Як зазначив С. С. Занюк, вони збагачують відображення неупередженої реальності суб'єктами діяльності і здійснюються у зв'язку з уподобаннями, схильностями, інтересами та актуальними мотивами до діяльності, та є регуляторами їх енергійності. Робота з різними за інтересами, рівнем культури чи вихованості людьми викликає необхідність пом’якшення чи маскування деяких рис власного характеру, обумовлених певним типом темпераменту. Таке регулювання характеру потребує твердої волі, зусилля над собою. А це передбачає наявність у структурі характеру таких рис як уміння володіти собою та формувати особистісну стресостійкість [3, с. 25–27].

Як зазначав Л. Т. Тюптя, без сильної волі неможлива творча діяльність. Прагнення й рішення завжди неподільно пов’язані з практичною діяльністю й лише разом з нею утворюють єдиний вольовий акт. Останній завжди опосередкований розумовими процесами, уявленнями й думками, але вони безпосередньо пов’язані з емоціями й почуттями, що виникають у людини внаслідок емоційно забарвленого прагнення її до певних об’єктів, відображаючи предмети і явища об’єктивної дійсності, як цілі прагнень людини. Таким чином, воля існує в єдності з її розумом і почуттями, вона становить перехід від мислення та емоцій до професійної діяльності [4, с. 59–61].

Проблема впливу емоційно-вольових якостей на емоційну стійкість особистості активно розробляється із проблемою стресу, який є каталізатором емоційно-вольових якостей особистості. Починаючи із Г. Сельє, канадського дослідника з угорськими коріннями, який першим дав визначення стресу [5]. Проблема знайшла свою розробку у роботах науковця Л. Б. Наугольніка, котрий досліджували професійний стрес [6, с. 124–125]. Цікавою є робота дослідників О. М. Валуйко та О. В. Гошкодеря, які розробляють проблему управління професійним стресом особистістю у професійній діяльності [7, с. 61–62].

**Мета статті:** розкрити поняття стресу, описати емоційно-вольові якості особистості, особливості емоційного стресу у професійній діяльності та їх уплив на емоційну стійкість майбутніх вчителів.

**Виклад основного матеріалу.** Відомо, що все життя людини – це перманентний стрес. У практику життєдіяльності людини це поняття ввів канадський фізіолог Ганс Сельє. Стрес – це не деструктивні життєві обставини, а захисна реакція організму на них

Стресорна реакція спрямована на підвищення адаптанивно-компенсаторного стану організму до будь-яких упливів та носить захисно-пристосовний, тобто адаптаційний характер. За Г. Сельє, адаптаційний

Журнал «Перспективи та інновації науки»
(Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)
№ 15(33) 2023

синдром починається із стадії тривоги, під час якої у відповідь на перший шок мобілізуються захисні системи організму (протишок) [5].

Стрес (від англ. stress – «тиск, напруга») – стан індивіда, що виникає як відповідь на різноманітні екстремальні види впливу зовнішнього та внутрішнього середовища, що виводять з рівноваги фізичні чи психологічні функції людини [5]. Він більшою мірою – продукт наших когнітивних процесів, образу думок і оцінки ситуації, він відображає наше знання про власні ресурси і стратегії поведінки, їх адекватний вибір. Стрес – найбільш популярне поняття, яким користуються для позначення психічних станів людини у важких умовах, особливо у професійній діяльності. Тому це поняття містить у собі зв'язки стресу з біологічними, психологічними, соціально-психологічними навантаженями людського організму і з опором цьому навантаженню. Отже, відповідно до цього стрес розглядається як фізіологічний синдром. Він складається із сукупності неспецифічно викликаних змін, як неспецифічна реакція організму на пропоновані до нього вимоги.

Прояв адаптаційного синдрому Г. Сельє отримав назву *психологічного стресу.* Це своєрідна реакцію людини на особливості взаємодії між особистістю, з одного боку, та навколишнім середовищем – з другого. Психологічний стресс є процесс, в якому потреби середовища розглядаються особистістю, виходячи із її ресурсів та ймовірності вирішення проблеми, що виникла. Саме тут проявляються індивідуальні відмінності у реакції на стресову ситуацію.

Стрес не можна розглядати без емоцій. Вони існують у неподільному зв’язку, тандемно. Тому у теорії та практиці був запроваджений термін *«емоційний стрес»* або *«психоемоційний стрес».*

Емоційний стрес складне утворення, до якого входять як первинні емоційні та поведінкові реакції на екстремальний вплив біологічного та соціального середовища, так і фізіологічні механізми, які лежать в їхній основі. *Особливості емоційного стресу* полягають у тому, що він охоплює негативні афективні переживання, які супроводжують стрес та ведуть до несприятливих змін в організмі людини.

Під емоційним стресом розуміють широке коло психічних явищ як негативного, так і позитивного характеру. При цьому виділяють *професійний стрес* – це багатовимірний феномен, що виражається у психічних і фізичних реакціях на напружені ситуації під час трудової діяльності особистості. До професійного стресу призводять:

-перевантаження особистості роботою,
– недостатньо чітке обмеження її повноважень та посадових обов’язків,
– неадекватна поведінка коллег,
– недостатня оплата праці,
– одноманітна діяльність або відсутність кар’єрних перспектив [6, 127–128].

Аналіз літератури показує, що професійна діяльність педагога вимагає наступних особистісних, професійних, соціальних, психологічних якостей та педагогічних здібностей, які характеризуються:

– професійною мотивацією (професійні інтереси, ціннісні орієнтації, установки, професійна спрямованість);

– професійною компетентністю (методична, психологічна, комунікативна, акмеологічна, рефлексивно-дослідна та організаційна, професійні уміння та навички);

– професійною цілеспрямованістю (постановка професійних завдань, прогнозування результатів, вибір методів навчання, психологічна грамотність);

– когнітивними якостями (професійні знання; аналітичність, критичність, гнучкість, креативність, інноваційність мислення; розвинені пам'ять, уява, сприйняття, спостережливість; стійкість уваги; активна інтелектуальна діяльність, науково-педагогічна ерудиція, науковий пошук, науково-дослідна діяльність);

– комунікативними якостями (культура спілкування, активність, упевненість, асиртивність, толерантність, вербальна тактовність; відвертість, сугестія, етика поведінки, педагогічна інтуїція);

– організаційно-управлінськими якостями (лідерство, конструктивність діяльності; планування, моделювання навчального процесу та інноваційних технологій; володіння педагогічною технікою);

– морально-етичними якостями (ідеали, цінності, гуманність, професійна етика, мораль, принциповість, переконання, спрямованість, рівень вимог, патріотизм, авторитет, імідж, громадянська активність, оптимізм; високий рівень відповідальності, загальної та психологічної культури);

– індивідуально-психологічними особливостями (типологічні, характерологічні).

Дослідження виявили професійно обумовлену структуру компонентів діяльності, що впливають на стресостійкість майбутніх вчителів, про що свідчить табл.. 1.

Важливим питанням є проблема збудників стресу. Їх розглядають в аспекті наступних складових:

- професійні вимоги і характеристики вирішуваних завдань,
- рольові вимоги,
- організаційні вимоги,
- зовнішні вимоги або умови.

Окрім них виділяють:

– стрес *можливості* (можливості мати щось бажане),

– стрес *обмеження* у досягненні;

- стрес *вимоги досягнення* чогось бажаного, коли можливість цього досягнення *невизначена*.

Журнал «Перспективи та інновації науки»
(Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)
№ 15(33) 2023

*Таблиця 1*

**Професійно обумовлена структура компонентів діяльності, що впливають на стресостійкість майбутніх вчителів**

| **СТРУКТУРНІ КОМПОНЕНТИ ДІЯЛЬНОСТІ** | **ЗМІСТ СТРУКТУРНИХ КОМПОНЕНТІВ ДІЯЛЬНОСТІ** | | |
|---|---|---|---|
| **Особистісні компоненти у професійній діяльності** | Професійна мотивація і спрямованість викладача, ідеали, переконання, професійна свідомість | Професійна компетентність | Професійно важливі психологічні якості особистості |
| **Соціально-психологічні компоненти діяльності** | Соціально-професійні інтереси: готовність до взаємодії, соціальна відповідальність, стосунки, установки, | Психологічна культура, пізнавальні, комунікативні, емоційно-вольові якості | Типологічні, характерологічні, інтелектуальні, емоційно-вольові, соціально-професійний інтелект |
| **Професійно обумовлені компоненти діяльності** | Спрямованість на професійні успіхи, досягнення і професійне зростання, надійність, тощо | Наукова компетентність, персональна компетентність: знання, уміння, навички; кваліфікація, спеціальна практична компетентність | Професійна самостійність, креативність, аналітичність, спостережливість, професійна мобільність, самоконтроль, уміння і здатність планувати |

Стресором може бути також:

- *невідповідність* між бажанням і тим, що професійна діяльність може надати, і між тим, що робота вимагає від особистості і можливостями або ресурсами особистості відповідати цим вимогам;
- *організаційні особливості*;
- *професійні вимоги* та рольові характеристики;
- *індивідуальні* особливості та очікування;
- *фізичні* параметри навколишнього середовища: стресори групових процесів, стресори на організаційному рівні.

Несприятливий стан, екстремальні значення факторів організації, змісту, засобів та умов діяльності, їх надмірний вплив на конкретного індивіда, невідповідність його функціональних і професійних можливостей, уявлень і установок долати ці несподівані, інтенсивні, тривалі впливи може стати причиною розвитку емоційного стресу у професійній діяльності.

Чинники, що призводять до професійного стрессу, поділяють на наступні групи: на безпосередні та головні. Щодо *безпосередніх* причин, то

сюди можна віднести подію, прямим наслідком якої є розвиток психічної напруженості і стресу. А *головною* причиною виникнення стресу є індивідуальні емоційно-вольові якості (психологічні, фізіологічні, професійні) особливості особистості.

Виникнення емоційного стресу не зумовлюється однозначно у взаємозв'язку особистості й умов праці, – навіть хороша їх відповідність не гарантує стійкості до стресу, тому що є безліч інших факторів, що детермінують цей процес.

Професійні стреси мають свою класифікацію: інформаційний, емоційний і комунікативний стрес [6, с. 124–125]. Перша різновидність стресу виникає в умовах жорсткого ліміту часу, друга різновидність – при реальній або передбачуваній небезпеці, а третя – пов'язана з проблемами ділового спілкування.

Чинники, що викликають, емоційну стресостійкість у діяльності, можна досить умовно розділити на *об'єктивні* (які мало залежать від особистості) і *суб'єктивні* (розвиток яких більше залежить, від самої людини).

*Внутрішньоособистісні* стресори, у свою чергу, можна розділити на:

1) *суто професійні*;

2) *особистісного характеру;*

3) *пов'язані з поганим соматичним здоров'ям працівників.*

Причини стресів *особистісного* характеру носять неспецифічну особливість і зустрічаються у різних видах діяльності майбутніх вчителів. Найчастіше це низька самооцінка, невпевненість у собі, невдачі, низька мотивація, невпевненість у своєму майбутньому. Джерелом емоційних стресів може бути і *стан здоров'я особистості*.

Щодо причин емоційного стресу у діяльності, то дослідники О. М. Валуйко та О. В. Гошкодеря виділяють наступні його характеристики:

- соціальні умови (психологічний клімат, сумісність, згуртованість, міжособистісні відносини (конфлікти), рольовий статус, конкуренція, особиста довіра, суспільне визнання, схвалення, соціальна відповідальність) та індивідуальні характеристики (професійні: рівень знань, навичок, умінь; професійний досвід; прагнення до професійного вдосконалення; кризи кар'єри;

- задоволеність професійних очікувань та результатів (цілей); морально-етичні та психологічні (моральна зрілість і стійкість, цілеспрямованість, дисциплінованість, професійна відповідальність;

-психологічні (професійна спрямованість, розвиток здібностей та професійно важливих якостей, особливості особистості (тривожність, інтернальність-екстернальність, інтровертіованість-екстравертованість, нейротизм, ригідність, агресивність, реактивність, схильність до ризику), психічні стани (рівень пильності і готовності, домінантні стани, фобії, стомлюваність, депресія) [7, с. 64–65].

Розглядаючи емоційний стрес, дослідники О. М. Валуйко та О. В. Гошкодеря розробили типи внутріособистісних стресорів (табл. 2 [7]), які є його збудниками.

*Таблиця 2.*

**Типи внутрішньо-особистісних стресорів**

| **Період** | | |
|---|---|---|
| **Минуле** | **Сьогодення** | **Майбутнє** |
| 1. Події життя<br>2. Психічні травми у дитинстві<br>3. Невирішені конфлікти | 1. Екзистенційна криза<br>2. Емоційна реактивність<br>3. Інтерпрета-тивний стрес<br>4. Негаразди, розчарування | 1. Стрес від очікувань<br>2. Страх невизначеності<br>3. Страх бідності, хвороби, старості, смерті |

Таким чином, емоції, почуття та вольові якості особистості, впливають на її емоційну стресостійкість, урахування яких відіграє особливе значення у підготовці майбутніх вчителів в умовах повномасштабного нападу на нашу країну, коли дуже багато від того хто навчає залежить майбутнє.

**Висновки.**

1. У досліджені розглянуті емоційно-вольові компоненти особистості, які впливають на розвиток емоційної стійкості майбутніх вчителів.

2. Розкритий психологічний вплив емоційно-вольових якостей на емоційну стресостійкість майбутніх вчителів: індивідуально-психологічні особливості, емоційно-вольові, морально-етичні, когнітивні, комунікативні, професійна мотивація та професійна компетентність.

3. Щодо подальшого дослідження проблеми потрібно розробити програму розвитку емоційної стійкості майбутніх вчителів під впливом їх емоційно-вольвих якостей.

***Література:***

1. Любчук О.К. Проблема особистісного ресурсу для розвитку підприємницької діяльності в Україні. Вісник Приазовського державного технічного університету. Серія: Економічні науки. 2015. Вип. 30. С. 153–160.

2. Білова Ю.А. Поняття та структура підприємницької компетентності майбутніх фахівців економічного профілю. Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти. 2013. Вип. 7. С. 15–17. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ozfm_2013_7_7

3. Занюк С.С. Психологія мотивації та емоцій: навч. посіб. Луцьк: Волинський держ. ун-т, ім. Л. Українки, 1997. 164 с.

4. Тюптя Л.Т., Іванова І.Б. Соціальна робота: теорія і практика: Навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і доп./ Л.Т. Тюптя,. Київ: Знання, 2008. 574 с.

5. Селье Г. Стресс без дистресса [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rulit.net/books/stress-bez-distressa-read-15443-1.html.

6. Наугольник Л.Б. Психологія стресу: підручник. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2015. 324 с.

7. Валуйко О.М., Гошкодеря О.В. Управління професійним стресом керівників органів внутрішніх справ: Навчальний посібник. Київ: Видавничий дім «Скіф», КНТ, 2008. 106 с.

***References:***

1. Liubchuk O.K. (2015). Problema osobystisnoho resursu dlia rozvytku pidpryiemnytskoi diialnosti v Ukraini [The problem of personal resources for the development of entrepreneurial activity in Ukraine]. Visnyk Pryazovskoho derzhavnoho tekhnichnoho universytetu. Seriia: Ekonomichni nauky. Vyp. 30. S. 153–160. [in Ukrainian].

2. Bilova Yu.A. (2013). Poniattia ta struktura pidpryiemnytskoi kompetentnosti maibutnikh fakhivtsiv ekonomichnoho profiliu [The concept and structure of entrepreneurial competence of future specialists in the economic profile.]. Onovlennia zmistu, form ta metodiv navchannia i vykhovannia v zakladakh osvity. Vyp. 7. S. 15–17. [in Ukrainian].

3. Zaniuk S.S. (1997). Psykholohiia motyvatsii ta emotsii [Psychology of motivation and emotions] navch. posib. Lutsk: Volynskyi derzh. un-t, im. L. Ukrainky. 164 s. [in Ukrainian].

4. Tiuptia L.T., Ivanova I.B (2008). Sotsialna robota: teoriia i praktyka: [Social work: theory and practice]. Navch. posib. 2-he vyd., pererob. i dop. Kyiv: Znannia,. 574 c. [in Ukrainian].

5. Sele H. Stress bez dystressa [Stress without distress]. Rezhym dostupu: http://www.rulit.net/books/stress-bez-distressa-read-15443-1.html. [in Ukrainian].

6. Nauholnyk L.B. (2015). Psykholohiia stresu [Psychology of stress] pidruchnyk. Lviv: Lvivskyi derzhavnyi universytet vnutrishnikh sprav. 324 s. [in Ukrainian].

7. Valuiko O.M., Hoshkoderia O.V. (2008). Upravlinnia profesiinym stresom kerivnykiv orhaniv vnutrishnikh sprav [Management of professional stress of heads of internal affairs bodies] Navchalnyi posibnyk. Kyiv: Vydavnychyi dim «Skif», KNT,. 106 s. [in Ukrainian].

**Журнал**

# *«Перспективи та інновації науки»*

***(Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)***

**Випуск №** 1**5**(3**3**) 2023

Видавець:
Громадська наукова організація «Всеукраїнська асамблея докторів наук з державного управління»
Свідоцтво серія *ДК №4957 від 18.08.2015 р., Андріївський узвіз, буд.11, оф 68, м. Київ, 04070.*